

Politikai
röpiratok.

172.

172

1567

A

MAGYARORSZÁG

ÉS

AUSZTRIA

KÖZT

FENFORGÓ KÖLCSÖNÖS ÉRDEKŰ VISZONYOK

ELINTÉZÉSÉNEK MÓDJA.

(A „Hon“ 1869. május 9. 12. 13. 19. 20. 22. 25 és 26-diki számaiban megjelent cikkek lenyomata.)

7.

PEST, 1869.

RUDNYÁNSZKY BÉLA NYOMDÁJÁBÓL.

61572005 6 TBK

MAGYARORSZÁG

AUSZTRIA

DE BALLAGI GÉZA

ELTÁRSZÁMOLÓ

(A Honf. 1869. május 9. n. 13. sz. 1. o. 20. old.)
Kiadott a Magyar Nemzeti Művelődési Intézet által

EST 1869

MAGYAR NEMZETI MŰVELŐDÉSI INTÉZET

**A Magyarország és Ausztria közt fenforgó
kölsönös érdekü viszonyok elintézésének
módja.**

I.

Az országgyűlés megnyilt. Tömérdek munka vár rá feldolgozásra, melyek közt a legtöbb erőt igénylő nem az, mely ujonnan készitendő, hanem a mely helyreigazitandó.

Az ellenzék hűtelen lenne önmagához, ha a zászlót, melyet a választások alatt oly magasan lobogtatott, meghajtaná azon párt előtt, melynek politikájával a kiegyezkedés szervezetében annyira elégületlen.

Annak felváltására, van-e vagy nincs készen valami tervezet a vezérek közt, én azt nem tudom; de magán javaslatával bármely közkatona felajánlhatja szolgálatát: erre a sajtó küzd-homokán a haza, a trón és birodalom közszeretete osztja a szabadsálmát.

Ennek kifolyásaul veendő a jelen cikk-sorozat, mely a közjog körül forog és azt a mostani rendezésnél kedvezőbb alakban véli felmutatni; mert lelkemből meg vagyok győződve, hogy bármely kinos és sokáig tartó volt legyen már a harcz, mely a miatt a két egymással szemben álló viador közt oly huzamosan folyt: az ez után is mindannyiszor meg fog ujulni, mig csak az ügy egészen kielégítőleg tisztára nem hozatik. Mert egy alkotmány sem bir állandósággal, mely nem a nép szivéből van kiirva, és a papiron ott pompázhat ugyan, de az országban életerős gyökeret nem verhet, ha előbb a nemzettestben vérré nem vált.

Igenis, a hazája önállóságát és függetlenségét féltő magyarra nagyon hosszú és gyötrelmes már azon küzdelem, mely Ausztria és Magyarország közt, mint közjogilag két külön fenálló, de a fejedelem ugyanazonosága által egy fej alá tartozó államterület közt létezik. A gondviselés legnagyobb áldását éreztetné a birodalommal, ha annak mindkét külön és tökéletesen egyenjogu felét egyszer már az egymásközti per teljesen sen megnyugtató megoldására vezetné.

Semmi kétség abban, hogy a magyar korona országai és a fejedelem több országai közti ezen küzdelemnek nem más volt szerző

oka, mint hogy a két közjogi államterületnek egymás iránti kölcsönös érdekü viszonyai korról korra rendezetlenül maradtak. Csak a közóhajtásnak felelt meg tehát a legközelebbi országgyűlés, midőn halaszthatlan szükségnek tekintette végre valahára tüzetesen hozzálátni a viszonyok rendezéséhez: csak kár, hogy nem szerencsésebb combinációval. A súlyos áldozatok és keserves tapasztalatok visszaemlékezése alatt óriásivá nőtte ki magát ezen feladat, a közbe jött Lajthán tuli alkotmányos fordulat által pedig még szövevényesebbé vált azon labirint, melynek kiutjához azonban a sikerrel vezethető aryadnei fonalat csak kevésbé tekervényes módon kellett volna legombolyítani, hogy a czél elérve legyen.

Ki tudja mikor, vagy lesz-e ismét oly kedvező alkalom!

Helyes kiindulási jogalapul más nem is ismertethetett el, mint a *pragmatica sanctió*, mely két államterületnek ugyanazon habsburgházi uralkodó alá való együvé tartozását és elválaszthatlan birtoklását egyrészről; másrészről Magyarország önálló törvényhozási és kormányzati függetlenségét is az 1723. évi 1. 2. és 3. törvénycikkekben egyszer mindenkorra megörökítette.

Azon megállapodás, mely e minden

oldalról elismert jogalap kiindulásából létrejött, minőségében az 186⁵/₈-diki XII. törvénycikkben van lerakva. Az ezen törvénycikkbe öntött alkotmány szolgál immár a két állam közti viszonylat alapjául. Ezen műalkatnak volna tehát most már feladata Magyarország részéről mind az összbirodalom biztossága — és együttmaradására szolgáló életföltételeket előtükrözni, mind azon állást, melyben Magyarország a *pragmatica sanctio* alapján Ausztriához viszonylik, oly módon meghatározni, hogy sem a birodalom fenállása a közös fejedelelemnél és alattvalóinál, sem Magyarország közjogi s kormányzati önállósága és függetlensége különösen a magyar nemzetnél aggodalomra okot ne szolgáltatasson, hanem inkább minden irányban megnyugtatót nyújtson.

Kérdem: megvan-e a megnyugvás akár egyik akár másik tekintetben? El kell ismerni, hogy a birodalom fentartására még soha annyi biztosíték nem törvényesítettett, mint a két államközi viszonylatot meghatározó rendszerezés által. De mit ér, ha ez által az egyik fél önállósága és függetlenségében lényegesen megsértettnek érzi magát? Pedig az én nézetem szerint az elsőt elérni és a másodikat kikerülni lett volna

mellőzhetlen kívánalma a kiegyenlítő munkálatnak.

Azon tartózkodást, mely az ő felsége magyar koronájához nem tartozó országokban nyilvánul ez érdeken, tüzetesen megvilágítani nem vághat e sorok keretébe: Ausztria majd fogja tudni, mit kelljen választania, ha eljő az ideje; elég, ha látjuk, hogy önállóságuk és függetlenségökre nézve a Lajthán tuliaknál sem hiányzik az önérzet, a Lajthán innenieknél pedig napról-napra nagyobb mérvet vesz fel a hazafiúi féltékenység és elégedetlenség, és vajjon ok nélkül-e? Vajjon Magyarország állami önállóságán nincsen-e csorba ejtve?

A ki erről elmélkedni akar, olvassa el a XII. t. cz. tartalmát; talál abban számos tétéleket, melyek az önállóság és függetlenségnek még fogalmával is ellenkeznek. Szükségtelennek tartjuk azokat egyenkint felmutatni, minthogy azok ugy is mind összefolynak a delegatio és közös miniszterium intézményeiben és azokból is áradnak ki. E három figyelmeztetést azonban már most el nem hallgathatjuk, először: hogy az 5. §-tól kezdve Magyarország függetlensége és törvényhozási önállósága illusoriussá van téve; másodsor: hogy e függetlenség és önállóság megsértése törvényhozásunknak egy más

és közjogilag hazánkra nézve egészen idegen ország népeivel való közvetlen érintkezésében érvén el tetőpontját, ezen közvetlen és személyes összepárosítás a 23. §-ban törvényesítettik, és harmadszor: hogy a 21-ik § által Magyarországon úgy mint Ausztriában az alkotmányosság utóvégre is absolutismusban végződik, amiben a legkeserűbb ironia az, hogy az alkotmányosan hozatott be.

Kéretik a t. olvasó felütni és utánnézni a törvénykönyvet.

II.

Azon háromszázados politikai küzdelem, melyet Magyarország függetlenségének fentartásáért Ausztria ellenében folytatott, a nemzet életében sok oly visszaemlékezésre szolgáltatott alkalmat, mely a kitartást a küzdelemre csak szivósítá. Ausztria sohasem vonhatta kétségbe Magyarország önállóságát jogilag; megtagadta azt, megtámadta azt, megtámadta, erőszakoskodott is ellene nemcsak egyszer gyakorlatilag, az igaz: de a tulajdonjog igaza fejedelmi eskük által is bizonyítva mindig mellette volt. Bármennyire

és bármennyiszer nyilvánult is tehát a Lajthántul hajlam hazánk független alkotmányán sebet ejteni : Magyarország közjoga mindenkor hangosan kiálthatta a sértőre, hogy e haza semmi más nemzetnek vagy országnak alá nem vetett ország, mely fejedelemével szabadon, függetlenül s önállóan intézi ügyeit; egyedül ugyan saját érdekeitől vezéreltetve, de mivel honunk érdekei a sanctio pragmatica folytán Ausztria érdekeivel sok viszonyban ugyanazok, ép azért természetesen egyszersmind tekintettel ez ünnepeles szerződés kötelezettségeire is. Mert hogy Magyarország és Ausztria közt kölcsönös érdekű viszonyok léteznek, azt a gyűlölet vagy elbizakodottság tagadhatja ugyan, de a dolog mivoltát tanulmányozó és értő tagadni nem fogja; mert azt maga a közös fejedelem egysége és a birodalom mindkét felének hozzátartozása és egymástóli elválaszthatlansága önként hordozza magával.

Ebből azonban korántsem következik azon szükségesség, hogy a két állam népei ama viszonyok elintézésére nézve országaik elvi függetlenségének megtörésével oly módon egyesítenek és alakban forrasztassanak össze, mely gyakorlatilag az önállóságon mély vágást ejt, ha mindjárt annak

megóvása elméletileg kimondatnék is. Főleg érzékeny seb az ily alakú műtét az olyan félre nézve, mely azelőtt a másik féllel szóba állni sem tartozott, ámbár részéről semmikép sem volt oka, hogy az járszalagon vezetett. Hazánk alkotmányos önállóságával ugyanis korábban semmiféle idegen népbeavatkozás sem fért össze: itt kizárólag a nemzet és király egyetértő akarata végzett. Nem így volt ez a birodalom másik részében, hol alkotmány hiányozván, abszolút hatalom rendelkezett, mi szemben a korszellemnél fogva semmi tekintetben sem volt már czélszerű. Akár a trón és birodalom, akár a népek nézpontjából vizsgáljuk tehát a dolgot, elodázhatlan szükséggé vált, hogy a fejedelem birodalma nem magyar felében is alkotmányos rendszert hozzon be. Magyarországnak azt saját érdekei miatt is ohajtania kellett és csak örvendeznie lehetett, midőn ezen alkotmányos kormányzat behozatala Ausztriába, a magyar országgyűlésnek tudtul adatott a trónbeszédben.

Kétségkívüli, hogy Ausztriában ezáltal a politikai helyzet lényegesen változott; változott ott mind a népé, mind a császáré; a népé: a mennyiben alkotmányos joggyakorlatba lépett, és a császáré: amennyiben népeinek alkotmányos befolyását nem mel-

lőzheti. Bizonyos, hogy ezen változás az összes birodalom jogpolitikai arculatára más és szemben a közös fejedelemmel a birodalom mindkét államában egyenlő jelleget nyom: de annak Magyarország közjogi állására Ausztria irányában semmi egyéb alakszerűséget nem kellett volna maga után huznia, mint csupán azon tekintetet, melyet az alkotmányos változás Ausztriában multhatlanul megkíván.

Midőn a nemzet szívesen vette, hogy a teljes alkotmányosság a birodalom másik felében is életbe lépjen, azt Magyarország alkotmányának esorbitásán és különösen függetlensége és önállóságának árán várnia legkevésbé sem lehetett szándékában. Magyarországnak csak az állhatott ohajtásában, hogy ő felsége Ausztriában ne mint absolut császár uralkodjék, hanem alkotmányosan, mint a magyar király Magyarországbán, hogy a mi a trón és birodalom biztosítására és mindkét államban a kölcsönös érdekű viszonyok elintézésére kívánatos, azok iránt az osztrák császár ép oly alkotmányos állást foglaljon el a birodalom egyik felében, mint a magyar király a birodalom másik felében.

Tagadhatlan, hogy az ország függetlensége és önállósága kincsének legtisztább

kinyomata az volna, ha a kölcsönös érdekű viszonyok dolgában Ausztria részéről ép úgy, mint Magyarország részéről a közös fejedelemben mint köz- és végpontban volnának egyesíthetők és csakis az ő közvetítésével vezethetők a közlekedés minden szálai. A meddig Ausztriában absolutismus divott: a két állam közti viszonyt illetőleg osztrák részről azt a császár képviselvén, az így is volt; de miután ott is alkotmányosság és parlamentaris rendszer jutott érvényre, mint nálunk: teljes lehetetlen volna akár egyikkel, akár másikkal megegyeztetni, hogy akár Ausztriában, akár Magyarországon egyéb legyen a fejedelem, mint ott alkotmányos császár, mint itt alkotmányos király; a ki tehát ott is, itt is uralkodik, de nem kormányoz.

Az alkotmányosság, felelős miniszteri és parlamentaris rendszer egyenlő felállítása tehát a két államban egyiránt követeli, hogy legyen valami közeg, mely a *pragmatica sanctio* kapcsa vagy az érkazonosság által kölcsönössé füződött viszonyok alkotmányos elintézését lehetővé tegye anélkül, hogy az ország kormányzati önállóságát és törvényhozási teljes jogkörét megröviditse. De a kiegyenlítés munkálata tovább ment; a helyett, hogy szigoruan vette volna, mi-

ként korábban minden kölcsönös viszonyu érdekek létezése mellett is az irott jog a közös fejedelem személyében ismerte fel Magyarország közjogi állását Ausztriához : azon munkálat a personalis fejedelmi unióból valóságos népuniót csinált, midőn küldöttségeiben a magyar országgyűlést az osztrák országgyűléssel, az egyik ország népét a másik ország népével hozta nem is kivételesen, hanem rendszeresen vegyülésbe, érintkezésbe : holott a *pragmatica sanctio* szerint közös ugyan az uralkodó, s Ausztria és Magyarország monarchiailag ugyan egy gazdát uraló szomszéd házak: a lakók ellenben, a népek két külön és egymástól teljesen elválasztott, összekeverhetlen és szabad elhatározásu tagjai mindegyik országtestnek.

A hibás szempont tehát, mely irányul szolgált, nézetünk szerint azon felfogáson alapul, mintha Magyarországnak, miután Ausztria alkotmányos állapotba lépett, nem is lehetett volna máskép a kölcsönös érdekü viszonyok kezelésével más módon boldogulni, hanem szükségképen a két állam külön alattvalóinak egymással közvetlen és törvényesen folytonosított szerkezetü érintkeztetésével, és pedig a népeket képviselő bizonyos számu országgyűlési kiküldöttek vagy megbizottak szerepeltetésével, oly gé-

pezet kíséretében, melynek működtetése mélyen belényul az ország önállósága, és függetlenségébe : holott minden új apparatus kidolgozása nélkül is a közös fejedelem mellett levő mindkét állam külügyminisztereinek segítségével, közvetítésével és csatornáin rendszerint ama viszonyok a két állam külön országgyűlései által ép úgy elintéztethettek volna és elintéztethetnének, mint a két törvényhozás küldöttségének vagy bizottságának egymással rendszeres érintkezései által.

III.

Ha mind a császár mind a király egy személyben kétfelé egyenlően alkotmányos; ha Magyarország és Ausztria közt tagadhatlanul vannak kölcsönös érdekű ügyek és ott is itt is alkotmányos élet divik : nincs az Istennek az az embere, a ki az alkotmányosság megtartását a birodalom e két része közt elképzelni tudja, ha nincs valami közeg, mely a két fél közt a közlekedést eszközölje és a végszükségben valami kisegítő mód, mely a közöttök netán fölmerülő ellentétes nézetet kölcsönös megállapodásra vezesse.

Elismerjük, hogy mind az oly nemzetközi factor, mind az ily kisegítő módnak már létezése is az önállóság és függetlenség némi kölcsönös megszorításával jár : ez a pragm. sanctio kifolyása; de nem ismerjük el, hogy az ily, különösen utóbbi expediensnek oly két államban, mely a pragm. sanctio lánczával ugyan elválhatlanul egymáshoz van kötve, de államisága — és önállóságára mind-egyik féltékeny, czélszerűen máskor lehetne helye, mint csupán végszükségben és esetről esetre.

Ha a függetlenség ily végszükségbeni esetleges megszorításáért Magyarország a diplomatai, hadseregi stb. kérdésekben államiságában helyreállítva lenne : ugy ez esetleges megszorítás még hagyján volna, mert utóvégre is a két állam egymás iránti alkotmányossága folytán valami önmegtartózkodás elmaradhatlan; de ha korábban baj vala az, hogy nem volt törvényileg elrendezve, a mi az ország államiságának tulajdonságait mindenben kifejezte volna : most még nagyobb baj az, hogy oly módon van az törvényesen rendszerezve, mely azon államiságot önként megosztja egy idegen állammal a nélkül, hogy az eddigi nélkülözésekért sajátlagos kárpozlással dicsekedhetnék. Holott a két állam közti viszályt okozható nehézségek

megoldása- és elhárítására mind a jelenben egészen más módja találtathatott volna a kiegyenlítésnek, mit mindjárt bebizonyítandunk; mind a jövőben, mire felvilágosításunkat részben mindjárt, részben különösen a végszükséget illetőleg javaslatunkat s végén teendjük meg.

Ugyanis a két állam országgyűlésének egymással egyenes és vegyes küldöttségi érintkezésében és egyik ország népképviselőinek a másik ország népképviselőinek sajátlagos, egyetemes és öntörvényhozásu dolgaiba való közvetlen és folytatólagos bizottsági beavatkozásában nyomódván ki legkirivóbban az állam függetlenségének csorbája, vegyük szemügyre közelebbről: szükséges volt-e a jelent illetőleg bármely kölcsönös érdekű viszony elintézésében oly mód, mely a mult országgyűlésen követtetett és a törvényben lerajzolva lévén, a hazafiui kedélyekben anynyi nyugtalantságot okoz?

Azon mód megegzáfolására nem kell világosabb bizonyíték, minthogy a Deák-párt az utóbbi törvényhozáson oly nagy többséggel rendelkezett, hogy a jelenre nézve mindazt, a mit csak határozott, Ausztriával szemben pusztán az ő felsége melletti miniszter közvetítésével az országgyűlésen ép úgy keresztül vihette volna, mintha az osztrákokkal

legkisebb küldöttségi érintkezés sem történt volna.

Avagy nézzük ezt jövőre való nézve is. Természetes azonban, hogy midőn mi ezt szemléljük, a kölcsönös érdekű ügyeket már most úgy állítjuk föl, a mint azok ami szempontunk alá esnek. Mert ama kölcsönös viszonyu érdekek alapfelfogásában általában oly lényeges eltérés mutatkozik köztünk és a törvényileg elfogadott munkálat közt, hogy e különbséget fővonásaiban előre feltüntetendőnek tartjuk, ha az abból folyó következtetéseket leszámaztatni akarjuk.

Előre bocsátandónak tartjuk pedig a XII. t. cz. 8—19 §§-ai azon tartalomrészei fölött teendő észrevételeink közlését, melyek elvi különbséget árulnak el, azért is, mert már e §§-ban előlegezve van a delegatio intézménye küldöttségek képében és a közös kezelés eszméje a közös miniszteriumra vonatkozólag.

A szives olvasó emlékezni fog, hogy már fönnebb kijelentettük, miként bizonyos kölcsönösen érdeklő ügyek létezését Ausztria és Magyarország közt teljes lehetetlen kétségbe vonni. Ezen meggyőződésünket újra nyilvánítjuk, csakhogy, mint már előre jeleztük, egy kis megkülönböztetéssel a tárgyak felfogása, és a dolog alkalmazásában.

A kölcsönös érdeken alapuló viszonyok közé tartoznék szerintünk is 1) a külügy, melynek czélszerű vezetése kölcsönösséget igényel azon külügyekre nézve, melyek az ő felsége jogara alatt álló birodalomnak mindkét felét egyformán illetik. Ennélfogva a birodalom diplomatikai és kereskedelmi képviseltetését a külföld irányában és a nemzetközi szerződéseknek, mely utóbbiak mind a magyar, mind az osztrák miniszterium által illetőleges törvényhozásukkal közlendők, tekintetében fölmerülhető intézkedéseket, nem ugyan egy közös miniszter, kit mi szükségtelennek tartunk, hanem a birodalom mind-egyik felét külön képviselő magyar és osztrák külügyminiszterek kölcsönös teendőik közé tartozóknak ohajtottuk volna kijelentetni, természetesen e mellett mindegyik külügyminisztert a saját miniszteriumának egyetértése, és beegyezésre utasítva.

A kölcsönösen érdeklő ügyek közé sorozandó 2-or a hadügy, de csak annyiban, a mennyiben a pragm. sanctio szerint a birodalom fennmaradására szolgáló kötelezettségek teljesítéséről van szó, és amennyiben mindannyiszor, valahányszor a birodalomban a védelmi rendszer megállapítása vagy korszerű átalakítása forog szóban, elvitázhatlan, hogy az is, ez is legcélszerűsággal egyenlő

elvek szerint foganatosítható. Csakhogy előbbi is, utóbbi is rendszerint elérhető, ha minden ily esetben a két külügyminiszter egymást értesítvén a saját miniszteriumának egyik úgy mint másik tekintetbeni nézetéről, az ily kölcsönös értesülés folytán keletkezett megállapodás mint miniszteri javaslat terjesztetik a magyar miniszterium által a maga, az osztrák miniszterium által pedig szintén a maga törvényhozása elé. És még a törvényhozás nézeteiben netán támadható különbségek kiegyenlítésére sem látjuk szükségesnek, hogy a két törvényhozás egymással küldöttségek által érintkezzék, miután mindenik törvényhozás a maga miniszteriumával és mindenik miniszterium saját külügyminiszterével állván összeköttetésben, e két külügyminiszternek egymással közlekedése mellett, ha rendes törvényhozási uton minden nehézség eloszlatható és kiegyenlíthető nem volt, a végszükség esete állván be, küldöttségi érintkezés helyett radicalisabb és gyorsabb megoldást vélünk szükségesnek.

Ép oly módon meg tudta volna állapítani a birodalom két törvényhozása a használt küldöttségek nélkül is a közösökül kijelölt költségekre vonatkozó arányt, ha épen annak meghatározására akár mennyiségét akár tartamát illetőleg szükség mutatkozott,

a mint hogy a törvényben a közösökül kitűzött tárgyakra fordítandó költségek közöségének elvileges felállítása mellett az elmaradhatlan volt is. De ha a kölcsönösen érdeklő viszonyok felfogása a mi nézetünk szerint történt volna, azaz arány kialakítása és megszabására szükség sem lett volna. Ám szerintünk a birodalom mindkét felét egyenlően megilleti annak diplomatikai és kereskedelmi képviseltetése a külföldön és külföld irányában, valamint mindkét félt megilleti, hogy tekintettel a *pragmatica sanctio* kötelezettségére és a magyar király törvényesen meghatározott előjogaira, mindenkinek meglegyen a maga nemzeti állandó hadserege; mik így levén, természetsszerűleg foly, hogy mind Ausztria mind Magyarország a külügy- és hadügyre vonatkozó költségeit külön s önállóan viselje.

A pénzügy tehát ezek szerint 3-
legfőlebb csak annyiban képezhet kölcsönösen érdeklő viszonyt, a mennyiben az államadósságról, pénzrendszer- és pénzlábról van szó, vagy mindkét fél által szükségelt új kölcsön fölvételéről kölcsönös jótállás mellett, mert ily eset lehetséges, ha nem kívánatos is; de amennyiben a főnebbiek szerint nem közösek a kül- és hadügyi költségek, annyiban a pénzügy sem nevezhető közösnek.

IV.

Kifejezvé a mondottakban az előrebo-
csátott kölcsönös érdekü viszonyok fölötti
alapnézeteinket, már most tegyük meg a
logikai lehozásokat.

Ha egyrészt a magyar korona orszá-
gai együtt, másrészt a többi országok és
tartományok együtt úgy tekintendők, mint
két külön és teljesen egyenjogu fél, követ-
kezőleg a két fél közt a kölcsönösen érdeklő
ügyek elintézése és kezelésére mellőzhetlen
föltétel a teljes paritas; ha ezen paritas el-
vénél fogva Magyarországot a külön kép-
viseltetés a külföld irányában csak úgy
megilleti mint Ausztriát, mire nézve arravaló
az Ő Felsége személye melletti magyar
miniszter, hogy képviselje az országot Ausz-
tria irányában és ő felségét mint magyar
királyt a külföldön, a tőle függő magyar
diplomatiái személyzet által minek akkor kü-
lön a közös külügyminiszter, miután Ausztriát
illetőleg pedig az ottani külügyminiszter
valamint Magyarország, úgy a külföld irá-
nyában is a képviseltetést eszközölheti?

Továbbá ha Ausztriában van hadügy-
miniszter, ki gondoskodik az odavaló kato-
naságról, és a külön s teljesen egyenjogu,

önálló és független Magyarországot megilleti a saját hadsereg és van neki különben is honvédelmi nevezettel hadügyminisztere, kinek arra gondjának kell lennie, minek akkor a közös hadügyminiszter? Hisz a magyar hadügyminiszter állása sem a birodalomra sem a trónra épen semmi veszélyt sem hozhat, ha a védelmi rendszernek egyenlő elvek szerinti alkalmazása a birodalom mindkét felében méltán változhatlan vezérelvül állittatik fel, egyrészt, másrészt, ha a Felségnek „a hadügy körébe tartozó alkotmányos fejedelmi jogai folytán mind az, a mi a birodalmi hadseregnek és így a magyar katonaságnak is egységes vezérlete, — vezénylete — és belsőszervezetére vonatkozik, ő felsége által intézendőnek van elismerve?“

És ha akár a külügy akár a hadsereg költségeit mindegyik fél a birodalomban külön, önmaga hordozza és azoknak kezelését a birodalom osztrák felére nézve csakugy elvégezheti az ottani pénzügyminiszter, mint a birodalom magyar felére nézve a magyar pénzügyminiszter? minek akkor a közös pénzügyminiszter? Hisz ugy a mint most van, ennek merő adószedő, behajtó és átszolgáltató hivatalnoka a magyar pénzügyminiszter.

Egy szóval, minek közös miniszterium?

Igaz, a közös miniszterium közös tárgyat közös intézményt föltételez amaz most közösügynek, ez delegatiónak neveztetik. De mikor voltaképen közös ügyek nincsenek is, hanem inkább kölcsönösen érdeklő viszonyok és ha volnának is, azokat a két országgyűlés a birodalom egyik, másik felében is a külügyminiszterek érintkezése mellett rendszeren elvégezheti, mire való tehát ily idegen és fölösleges találmánynak, milyen a delegatio, befoglalása a magyar alkotmány keretébe? minek az ország alkotmányának oly alakot kölcsönözni, mely államiságát csak gyengíti, kétesíti, elhomályosítja?

Mennyiszer kiáltatott ki sérelemnek, ha csak egyes idegen tanácsosok folytak is be az ország dolgaiba: ime most egy egész osztrák bizottságnak adatik jog a beavatkozásra, sőt beegyezésétől függ a magyar bizottságnak minden határozata? Mennyi függetlenségi súly fektettetett abba, hogy az országgyűlés ne tartassék oly közel Bécshez, hanem Magyarország fővárosában: ime most az országgyűlési delegatio akár Salczburgba vagy Karantán herczegségbe elrendelhető? A két bizottság egymással írásban közli nézeteit és határozatait, tehát egymással nem szóval, hanem tollal értekezik; de ez a dolog lényegében nem sok különbséget

okoz; mert eltekintve attól, hogy egymás nyelvét az összevegyült magyar és német delegatusok úgy sem értenék: ha írásbeli felvilágosítások által egymást nem birták egy véleményre téríteni, összejönnek együttes és közös cselekvényre, csakhogy mindez néma játékkal történik; nem szólnak tehát csak tesznek, ami aztán hogyan egyezik meg az ország függetlensége és önállóságával: egyeztesse meg, a ki tudja: de nem hiszem, hogy meg bírja. És a delegatioi intézménynyel eleje van-e véve a feszültség új kitörésének, mely a birodalom kárára Magyarország és Ausztria közt elég hullámosan dult, ha meggondoljuk, hogy nyilvánosan, köztudomásulag megeshetik, miként ha csak egy magyar szavaz is a német delegatusokkal és ezek összetartanak: nem amit a magyar bizottság, hanem amit a német bizottság akar, érvényül Magyarországra nézve. Az igaz, hogy ez viszont is áll: de ekkor meg Ausztria fog duzzogni; ki mondhatja tehát azt, hogy ugyanazon nehézség, mely két önálló és külön parlament mellett előfordulhat, így is nem volna lehetséges? Mily zavar köszöntene be, ha az ellenzék többségre jutván az országgyűlésen, folyvást vagy csak olyanokat választana a maga soráiból a delegatióba, kik abba be sem akar-

nak menni, vagy ha bemennének is, mindenre vonakodnának csak beleszólni is a bizottság tárgyaiba; vagy egyáltalában semmisen kellene abból, a mi a német bizottságnak kell: mily kellemetlen helyzetbe szoríttatnék ilyenkor a fejedelem? Vagy ha a tiz évi quota idejének lejárása után sem a két küldöttség, sem a két országgyűlés nem tudván egymással kiegyezni a javaslatra nézve, a kérdést a fejedelem saját belátása szerint lenne kénytelen a törvényesen kezébe adott abszolút joggal eldönteni? Akár a főnebbi, akár az alábbi esetekben nem lenne-e a fejedelem oda kényszerítve, hogy vagy a császár a királylyal, vagy megfordítva, vagy épen mind a kettővel magát ellenkezésbe tegye, sem a magyar sem a német delegáció véleményét tökéletesen ki nem elégitve? És mégis oly nyilatkozatot is hallani, mintha a két közjogi külön állással bíró állam közt felállított delegációi intézmény oly megállapodást hozott volna létre, melyen a közös fejedelem állása kimérve levén, egyszersmind biztosítva van mindkét rész irányában, minélfogva az osztrák császár nem jöhet többé összeütközésbe a magyar királylyal?

Vajjon ez a delegatio az országgyűlést pótolhatja-e? Minden kiküldött bizottság ter-

mészeténél fogva csak véleményadásra szokott szoritkozni, melyet az országgyűlés belátása szerint elfogad, visszavet vagy módosít; de azt a költségvetést, melyet a delegatio megállapít, többé az országgyűlés elévitatás vagy tárgyalás alá vinni még csak nem is szabad; a mi világosan mutatja, hogy az a küldöttség, melyet a delegatio képez, több mint bizottság, mert tulajdonképen egy felhatalmazott egész és valóságos országgyűlés; sőt a hozzá sorozott ügyekben valóságos birodalmi tanács, vagy ha jobban tesszük: megszükitett, két házból álló, de szükségben egygyé olvadt, közös, ambulans, irásbelis parlament, melynek végzései, miután ő felsége által szentesítették, a birodalom két törvényhozásának csak tudomásul adatnak végrehajtásra.

E parlamentnek megvannak külön elnökeik, külön jegyzőik, külön minisztereik, saját tagjaik, saját önállóságuk, csak épen hogy tekintve tüzetes rendeltetésöket nincs külön országuk és saját hazájuk, hanem csupán egy közös birodalmok!

V.

Folytatjuk az előbbi cikkben elhagyott fejtegetés fonalát arra nézve, hogy a delegatio és közös miniszterium ellenkezik az ország önállása és államiságával, a mennyiben a delegatio nem nemzetközi bizottság, mint egynémely véli, hanem inkább kimért tárgyaiban parlament, hol egyedül hozható szóba a külügy és vonható felelősségre, de nem a magyar, hanem a közös miniszter és a hol a határozatok hozatnak, melyek alakban egészen akként keletkeznek, mint a törvények, és azok erejével birnak. Avagy ismétljük-e a mit a delegatusok külön és együttes üléséről feljegyeztünk és hogy a hadsereg és a közös miniszteriumnak átadott ügyek számára megkivántató pénzüsszeget kizárólag a delegatio szavazza meg és szentesíteti is a fejedelem által? Már hogyne volna a delegatio parlament, törvényhozás, mikor még a törvény is olyanul jelenti ki, mondván a 38. §-ban, hogy a közösügyek tárgyalására kiküldött bizottság a kiszabott ügyekben és módon: „az országgyűlést ő Felsege többi országainak irányában képviseli.“ De az országgyűlés és törvényhozás ezen helyettesítése bizonyos

ügyekben egy idegen elemvegyületű intézmény által nem czáfolhatlan megcsonkítása-e a nemzetgyűlés teljességének és államfüggetlenségének? Mivé lesz egy ország állami önállósága, ha az az őt külön megillető akár kormányzati, akár törvényhozási érdeemben nem foglalja mind azt jogkörébe, a mi által az állam magasb érdekei érintetnek? Szeretjük magunkat azzal ámitgatni, hogy sorunk kezünkbe van letéve, mert önkormányzattal birunk. De kérdem: akár a magyar miniszterium, akár az országgyűlés birtokában tartja-e a delegatio mellett mindazon ügyeket, melyek egy önálló ország kormányzatát és törvényhozását megilletik? Parlamentaris rendszerről beszélnek, melynek azonban országgyűlésünk csak csonka képét mutathatja fel, miután minisztereit felelősségre sem vonhatja oly ügyekért, melyeknek kormányzatát azok nem viszik? Hiszen a közös miniszterium sem tetteiért, sem mulasztásaiért a magyar országgyűlésnek épen nem és még a magyar delegatióknak is csak ugy adós felelősséggel, ha a német delegatio is helybenhagyja vagy a perbefoghatási indítványnak többséget adományoz? Egy ország államiságát és kormányzati felelősségét a világ előtt mi fejezheti ki élénkebben, mint a külügy? Nem is említve külkeres-

kedelmi és diplomatai érdekeink tökéletes összpontosítását a közös ministerium vezetésébe: mi szava van a magyar kormánynak a külügybe. És ha annak rossz kezelése szerencsétlenséget hoz hazánkra: a magyar országgyűlésnek nincs minisztere, kit kérdőre vonhatna, mert meg van fosztva azon jogtól, hogy mindenhez hozzászólhasson; a delegatio és közös ministerium ily esetben fölötté áll. Végre hogyan egyeztethető össze csak fogalomban is akár az osztrák, akár a magyar parlamentaris rendszerrel a közös delegatiói intézmény, melynek ministerei abszolút hatalommal szemeltetnek ki és ha politikájok vagy hivataloskodásuk helytelenítetnék is, föltéve, hogy tárczáiktól fölmentetnek, utódaik még csak nem is a delegatio párttöbbség tagjaiból, hanem újra bár kiktől nevezhetők. Mire való volt tehát az ország alkotmányát és a nemzet képviselő testületének jogkörét ennyire megbírálani?

Nincs a világon egy parlament sem, mely oly világos bizonyítványt állított volna ki maga felől e tekintetben, hogy a nemzet fölös számmal küldi képviselőit az országházába, mint a magyar parlament közelebbi többsége, midőn kebeléből a választott delegatusokat kiváltságos, felsőbb és a többiek kizárásával bizonyos ügyekben teljhatalom-

mal ruházta fel, holott ez a megkülönböztetés nyilvános ellenmondásban állott a delegáció behozatala előtt történt választási szándékkal. Valóban nem lenne feltűnő, ha a közjogi alap sokfelől hangoztatott továbbfejlesztése érdeméből valakinek eszébe jutna azt indítványozni, hogy az összejött országgyűlési képviselők sorsolják ki maguk közül a delegatusokat és azután bizzanak mindent ezekre, maguk pedig menjenek Isten hírével haza. Gazdálkodási és azon szempontból, hogy így könnyebben megy majd minden, az indítvány aligha indokolt nem volna.

Csodálatra méltó tünemény, hogy míg egyfelől a magyar törvényhozás időről-időre a hazában fölmerülő vagy egyesek agyában párolgó, ugyyszólva minden, nemcsak köz, hanem nem egyszer még magán természetűeknek látszó kérdéseket is a maga jogkörébe bevonni igyekezett, másfelől most egyszerre az államügyek igen lényeges tárgyait száműzte saját kebeléből; és mindenestre hallatlan a magyar történelemben, hogy saját országgyűlése kirekesztette volna valaha tagjainak legnagyobb részét az alkotmányos tanácskozások — és joggyakorlatból bizonyos és épen nagyon fontos tárgyokban csak azért, hogy azokban idegen nemzet küldötteivel egyenlő számban és közös egyetértés-

sel határozhasson. Holott jóakarattal melletti, melyet a nemzet képviselőiben gyanúsítani nem szabad, a közös egyetértés ép úgy sikeressé lett, mint delegáció mellett, a külügyministerium segítségével a birodalom két törvényhozásának és tagjainak egymástól teljesen független és elkülönült országgyűlése mellett is, akár a had- és külügy költségeire nézve, melyek a *pragmatica sanctio*-ból származtatnak, akár egyéb nagyfontosságú birodalmi érdekekre nézve, melyeknek közösségét különben abból folyónak lenni senkisémmel tarthatja.

Nem állítjuk mi azt, mintha kivételesen esetről-esetre, mikor kívánatosnak látszik, országgyűlésileg bizottság is nem küldtethetnék ki a külügyminister mellé ennek szándéka előleges megértésére Ausztriával szemben, mely küldöttség javaslatát, ha a külügyminiszter magáévá teszi, előterjeszteni az országgyűlésnek, de állandósítani, folytonosítani, vagy éppen magát az országgyűlés jogkörét megszükiteni és azt törvényesen képviselni, helyettesíteni rendelt, még csak nem is tisztán magyar bizottságot szervezni, ez kiforgatja Magyarország alkotmányát sarkaiból. Sőt azt sem állítjuk, mintha az iménti vázlatu bizottság valamely fenforgó kölcsönös érdekű dologban bármikor hasznosan és

alkotmány sértés nélkül nem alkalmaztathatnák, de azt mondjuk, hogy szabad nemzet szabad nemzettel rendszerint csak külügy-miniszteriuma útján bocsátkozik alkudozásba és semmivel sem látjuk ajánlottnak, hogy az egyezkedéseknél az eljárás nem így kezdett; ugyanezen kezdettel ugyanazon vég ép úgy kivitethetett volna.

Ugyanis az államadósságok után a magyar korona országai által elvállalendő évi járulékra nézve a magyar és osztrák külügyminiszterek miniszteriumaik utasítása mellett egymással előre ép úgy értekezhetek volna, mint a hogy értekeztek a magyar és osztrák küldöttségek egymás közt; a törvényhozások a keblökből kiszemelt küldöttségek által, természetesen nem együttesen, hanem külön otthon az egyezménytervet úgy is megvizsgáltatván, miután a birodalom mindkét felének országgyűlései elfogadták, szentesítés végett úgy is csak ő Felsége elé terjesztették volna. Ép ily eljárásnak lehetne jövőre a kezdeményezés fentartva a hitelügy és a kölcsön visszafizetésének kérdéseiben, ha épen a kölcsönös garancia melletti kölcsön felvétel látszanék kívánatosnak valamikor.

Hasonló módon lett volna vezethető és megköthető a vám- és kereskedelmi szövet-

ség is. Ugyanis mint két egymástól jogilag független ország hasonló egyezkedései szoktak történni, a két fél felelős miniszteriumai egymás közt értekezhetnek volna pusztán külügyminisztereik által, azok közvetítésével részletes javaslatot állapíthattak volna meg és e javaslatot mindenik ministerium a maga külügyminisztere által terjeszthette volna az országgyűlés elé, mely alkalommal a külfölddel eddig kötött kereskedelmi szerződések érvénye is Magyarországra kiterjeszthetett volna. Szükségtelen volt tehát a két állam felelős ministeriumát általánosan egymással közös és közvetlen közlekedésre szabadítani fel, akár a vám- és kereskedelmi szövetséget, akár az ipartermeléssel szoros kapcsolatban levő közvetett adók nemeit, egyforma arányát stb., nemkülönben a birodalom mindkét felét egyiránt érdeklő vám- és vasutvonalakat illetőleg is, mert ezen dolgok a külügyminiszterek közvetítése mellett a két állam miniszteriumának minden bővebb személyzeti érintkezése nélkül a két fél országgyűlései által ép úgy elintéztethettek volna, a pénzrendszer és pénzláb egyenlőségére nézve is a vámszövetséghez tartozó országokban. Azonfelül a csupán külügyministeri közeg használása mellett az állami-

ság és önállás annál hivebben kifejeztetett volna.

VI.

Most már mindez máskép történt; az ország nemzetgyűlésének többsége törvényesen hajtotta azt végre. Magyarország ezáltal egészen új alkotmányt kapott; multja és jelene közé lényeges különbség ékelte be magát. Vajha most már a sérelmi politikát elhagyhatva, szellemi, socialis, anyagi és belállapotaink rengeteg kérdéseinek rendezéséhez irányozhatnók nyugodtan lépteinket? De mikor egy belső szózat, mely a lelkiismeret kamrájában mindig ébren van, örökké háborgat, nyom, elcsüggeszt, visszatart és azt sugja: polgár, az első lépést hibásan tetted meg! Ah mily mázsányi teher, mily fojtó lég, akadály ez a tovább haladásban a hazafiui szivre!

Az aggodalmakat semmivel sem kevesebbet növelik azok, kik sajtó érzellemmel harsogtatják a haza függetlenségének megcsorbitását, mint azok, kik negélyesen hirdetik, hogy amit Magyarország a multban birt, az mind csak rongyos czifra papir volt, mely semmi értékkel sem birt és csak czi-

vakodásra, veszekedésre adott alkalmat: holott azelőtt azt mindig tagadták, és mindig csak azt hallottuk tőlök, hogy az osztrák hatalom egyébre sem vágyik, mint alkotmányunkat megnyirbálni.

Folyvást teszem azon nehéz kérdést magamnak, azon fájdalmas szemrehányást az élő vezéreknek és nyugvó ősöknek, hogy miért volt tehát ama három százados harc Magyarország és Ausztria közt, ha ennek volt igaza? Hisz saját alkotmányunk megcsonkítása roppant megerősítése az osztrák államférfiak amaz örökös hiedelmének, hogy hazánk alkotmánya ellentétben állott a birodalom fennállása és megszilárdulásával, ereje kifejtésével?

S ha legalább a harcnak most már vége volna! De még félelmesb alakban üti fel haragját az által, hogy a tábor, mely annyi századon át egy közös ellenség ellen védett magát, most több vagy legalább két fő pártra szakadva, saját vitézeit fenyegeti a czéllal együtt, melyért vivnak, egyenként fölemeszteni, mint midőn Ammon és Moáb harczosai Josafát seregének szemeláttára egymást egy láb big levágták.

Hiába mondja a mester Péternek: dugd vissza hüvelyedbe a kardodat; nincs miért töprenkedned, mert az a birtok, melyhez

jogot tartottál, ugy is csak irásban volt meg és te annak csupán névleges ura valál? Pétert ez még jobban tüzei és még jobban tünődik, mert azt véli, hogy most meg már a jó hitelü név és pergament is oda van és csupán az üres láda maradt meg! Rá nézve az kevés vigasz, hogy a szomszéd ezentul már nem fogja őt bántani, mert önként odaadván neki, a mivel többje volt, most már vele egyenlővé lett.

Azon kecségtetést is hallottuk, hogy a delegatiói intézményt még más országok is el fogják tőlünk kívánni. No szivesen odaadjuk nekik, csak vigyék. Hanem Évának is így szólt a kigyó az édenben: csak nyeljétek le bátran az eddig hozzányulni is tilalmas alkotmányfáról leszakasztott almát, hasonlók lesztek a mindenhatóhoz. Csakhogy even belőle kiüzettek a paradicsomból. Szerintünk nem kisebb biztosítéka lenne a magyar alkotmány hosszn életének, azt emelni törvényül, hogy a dicsért intézmény majd csak azon időben fog nálunk foganosittatni, midőn az osztrák-magyar delegatiót Anglia, Sveczia és Norvégia stb. is elfogadja: mint azt mondani, hogy ki a mostani delegatiót el akarja törölni, az a magyar alkotmányt legerősebb biztosítékától akarja megfosztani.

Annyi való, hogy legalább találkozott egy, ki kifogástalanul és határozottan csak szépet, jót és nagyot mondott az ujszülött felől; a többi bába valamennyi kisebb nagyobb mértékben ócsárolja. Maga a jelenlegi közjogi alap teremtője sem tartja munkáját tökéletesnek, és páratlan öntetszelgés nélkül nyilatkozott, midőn jobban kívánt ajánlatni azoktól, kik az övével nincsenek megelégedve. Kétségkívül mulasztás volt, hogy jobb ajánlattal az illetők a felhívás idején hátraléokban maradtak, mert a kihívó nagy férfiú hazafiségéről joggal elhihetni, hogy sikerültebb javaslat esetén a magáét szívesen elejtette volna, és a dolgon sokkal könnyebben lehetett volna akkor segíteni, mint most. Mert annyi bizonyos, hogy a mostani közjogi alap mind Ausztria mind a fejedelem által alkotmányosan ismertetvén el, a fenálló alkotmány alapján törvényesen és alkotmányosan újra csakis azok hozzájárulásával változtatható meg; ami ugyan megnehezíti a fordulatot, de azért lehetetlenné nem teszi, az által, hogy a nép és közs fejedelem egyaránt mindkét helyütt alkotmányos és Ausztria a változtatással mitsem vesz, hanem államiságának csak nagyobb érvényt szerez, ha szemben Magyarországgal kifejezőbb önállóságra és függetlenségre

tesz szert, a minek hiányát most maga is beláthatja.

Mindenkép sajátságos tehát, hogy midőn a másik oldalon tudtukra egyen kívül a többiek sincsenek megelégedve a delegációval és maguk is igen lényeges sérelmet látnak abban, hogy a körös miniszteriumnál a paritas elve nincs oly mértékben alkalmazva, mint a jogosság, méltányosság, egyetértés és féltékenység kívánalma ezt követelné: mégis rossz néven veszik az ellenzéknek, hogy megtámadják a közös miniszteriumot, holott ők maguk ugyanazt teszik, midőn a paritás kérdését a jövő országgyűlés legsürgetőbb hivatásaul tűzik ki megfejtésre.

Már pedig ha az alkotott közjogi kiegyezkedést egyen kívül senkisésem tartja absolut jónak, sőt maga a kormánypárt akként beszél, hogy az részben mindjárt, idővel pedig egészben is szerves javítás vagy módosítás műszerein kell hogy átmenjen: ugyan micsoda kifizamult észjárás lehet az oly beszéd: mintha alkotmányos, mi több, még vallási szempontból is kárhozatos volna, a törvényesen hozott közjogi alappal szemközt ellentétes politikai állást foglalni; felforgató és destructiv szerepnek nevezni, ha valaki törvényesen ama mindenkitől hiányosnak kürtölt kiegyezkedési alapot megváltoz-

tatni kívánja? Hiszen még a kormány-párt is tovább fejleszteni igéri és akarja azt, nem hiszszük ugyan, hogy oly értelemben, mint a hogy azt a szenvedélyesség kizsákmányolja, de mégis visszaemlékezve Ausztria korábbi iránya és elért vívmányaira hazánkat illetőleg, ki mer jót állani, hogy a tovább fejlődés utoljára is nem végződik Magyarország teljes beolvadásán Ausztriába? Meg vagyunk győződve, hogy a tovább fejlesztés alatt nem csupán a forma vékonyabb vagy vastagabb hiányainak és a mindinkább mutatkozandó árnyoldalak kijavitása, hanem az egésznek megváltoztatása is értetik, ha a körülmények idő folytán mindinkább tanusítandják, hogy ama szemképrázató czifraságok, melyek a közalapba lerakattak, magát a királyi épület eredeti rendeltetését szűk bérházzá sűlyeszti. De ha e süppedésnek fenyegető jelei már most is észrevehetők, azt tartom, jobb az olyan épületet előre újra átalakítani, mint későbbi kijavításra hagyni, mert mennél továbbra halasztatik az, annál drágább és károsabb lehet, ha nem kiigazíthatlan.

Igen ám könnyű így beszélni, felelik az ellenzékieknek; de javasolatok hát az elfogadott tervzetnél czélszerűbbet, ha képesek vagytok, és minden esetre olyat, más-

kép ugyan törvényerőre sohasem fog emelkedni, hogy a szomszédi viszony, melyért a kibékülés történt, lehetségtessék. Eddig azonban a delegatiónál gyakorlatibb módot nem birtatok sem kieszelni, sem felmutatni; mert amely gépezetet először kiállítottatok, annak annyi kereke van, hogy csigamódon is gyorsabban haladhatni. Azóta meg csak azt lármázzátok, hogy mi nem kell, de hogy mi és miként kell, avval hallgattok: tehát negatív téren mozogtok; activ programtok nincs, következésképp csak vakon rohantok a védfalnak, hogy azt ledöntsétek anélkül, hogy akár magatok tudnátok, akár mások által csak sejtetnék is, hogy tulajdonképen hát mit akartok és mit tudtok a lerombolandó helyére építeni.

Érzem, hogy az ily kihívásnak meg van a maga értelme; nem ismerem el ugyan, mintha a pusztta tagadás sohasem birna jelentőséggel, de azt tartom, hogy a negativum helyét sem szükséges mindig positivummal betölteni. Hogy mi kell egyik vagy másik helyett, ha arra szükség van, azt tartozik az ellenfél kimutatni és ezt meg is fogjuk tenni, részben pedig már meg is tettük: de ha az, a mi nem kell, fölösleges, úgy helyette mást ajánlani szükségtelen, csak azért, mert fölösleges. A következő utolsó

czikkünkben tehát be fogjuk adni vége számadásunkat.

VII.

Nem kell semmiféle küldöttségi érintkezés, mert az szükségtelen.

Nem kell delegatió, mely most csak személyeiben változó, de dologilag permanens; hanem kivételkép, szükség esetén, a mint az országgyűlés jónak látandja: esetről esetre, mint a 48-dik törvény határozta, ha valamely fontos kölcsönös érdekű tárgy merül fel, annak közelebbi megvizsgálására a külügyminiszter mellé és annak segítségére országgyűlésileg bizottság rendelendő ki, mely véleményét a külügyminiszter törvényjavaslata alkalmával előterjesztendi a háznak; különben pedig rendesen az ily bizottságra sines szükség, mert valamint ily, úgy más esetben is, tehát mindenkor egyedül a két külügyminiszter képviseli az érintkezést a két állam közt.

Nem kell quota, mert nem lenne közös kiadás.

Nem kell közös pénzügyminister, hanem a most törvényesen elfogadott évi járulék helyett az államadósságból számít

tassék fel az annak megfelelő tőke és az lerovásra a kamatokkal együtt a nemzet által elvállaltatván, továbbá a külügyminiszterium, magyar diplomatai s kereskedelmi testület és magyar hadsereg összes költségeit külön az ország viselvén, e kiadások kezelését a magyar pénzügyminiszter vinné.

Nem kell közös hadügyminiszter, mert külön lenne a magyar és külön az osztrák katonaság, és annak is, ennek is külön hadügyminisztere, kölcsönös feladatuk levén a külügyminiszterium közvetítésével különösen mindent kölcsönösen gondozni és a miniszterium- s törvényhozásnál egyöntetűen szorgalmazni, a mi csak a birodalom biztonságára kívánatos. A létező hadügyi összes felszerelések kétfelé osztására, mint kivételesen igen fontos ügyben, az általunk fentebb jelzett adhoc bizottság mindjárt hasznosan segédhethetnék a magyar külügyminiszteriumnál.

Nem kell közös külügyminiszter, hanem a dualismus és államiság kifejezésére az osztrák mellett egy magyar külügyminiszter, ki a küldiplomatiai magyar személyzetnek is főnöke lenne. A monarchia külképviseletében összhangzásnak kellvén uralkodni, a császár és király személye mellett hivatalban idősb külügyminiszter lehetne

mindig az első vezetője, és a fiatalabb a második, illetőleg ellenjegyzője az összes külügynek és utasításoknak; hasonlóképp az udvaroknál egy osztrák és egy magyar követ: a hivatalban idősb mint vezető, az ifjabb mint ellenjegyző, amaz első ez második czímmel. Az udvaroknál alkalmazott diplomatiái személyzet magyar tagjait szervezi a magyar külügyminiszter, osztrák tagjait pedig az osztrák külügyminiszter, de hogy mennyi legyen egyik vagy másik államból egyik, másik udvarnál is alkalmazva, tekintettel ugyan a mennyire lehet a paritásra is, de mégis egyszersmind tekintettel a tagok képességére is, ez a dolog az illető külügyminiszterekre bizassék.

Ha netán valami külügyben a két külügyminiszter közt nézetkülönbség támadna, előadja mindegyik külügyminiszter azt a maga miniszteriumának és a két miniszterium titkos szavazásának többsége lesz az irányadó. Ily minisztertanácsban ő Felsője ott elnököl, a hol neki tetszik, és ha akarja, mindkét helyen személyesen vagy képviselője által szintén titkos szavazatát súlyba vetheti. A consulságokra nézve a főnebbi szavazatok összevetésére nézve pedig a 2 alatti nézetek az irányadók.

Ezek szerint kívánnánk mi az átalaku-

lást. Hátra van azonban a legnehezebb megoldás, melynek életrevalósága szerezhetheti meg csak a győzelmet a változásra és oszlathatja el azon aggodalmat, melyet a delegáció intézmény eltöröltetése egyik oldalon támaszt. Attól függ t. i. minden: mi történjék azon esetben, ha Ausztria és Magyarország országgyűlései egymással a kölcsönös érdekű ügyekben nem tudnának kiegyezkedni. Kétségtelen, hogy ez érdekekben biztos, gyors és minden a két állam közt jövőre keletkezendő összeütközést meggátló tervezet fogadható csak el, a minőt mi a következő törvényjavaslatban vélünk benyújthatni, csupán annak szükségét eresztvén előre, hogy mind az alsó, mind a felsőház a két állam területén egyenlő számú tagokkal birjon.

1. A kölcsönös érdekű ügyek elintézésében a kezdeményezés kizárólag az osztrák és magyar külügyminiszterek tiszte.

2. Miután a két külügyminiszter egymással értekezett és nézetét a maga miniszteriumával mindegyik közzölte, egyformán megállapítatik mindkét helyütt a törvényjavaslat. A netaláni különbség a két külügyminiszter közvetítésével kiegyenlítettik; ha pedig ez egyáltalában nem sikerülne alkudozással és az ügy törvényhozási eligazítása

sürgős lenne: végesetben a vitás pont fölött mindkét minisztertanács külön titkosan szavaz és az így összeadott két miniszteriumi szavazat többségéből kikerült nézet szerint igazittatik ki a törvényjavaslat, mely azután egyenlő szövegben az illető országgyűlések elé terjesztetnék és pedig szétosztásra készen kinyomatva annyi példányban, a mennyi az országgyűlési tagok száma. Ő Felsege mindkét állam minisztertanácsában elnökölhet és személyesen vagy meghatalmazottja által részt vehet a szavazásban. A szavazás végrehajtásához valamint az egymással kicserélt szavazatok megolvasásához két arra külön megbízott egyén alkalmazandó.

3. Az országgyűlés a törvényjavaslatot halasztás nélkül véleményadásra küldöttségnek adja ki, mely azt legfőlebb három nap alatt megtenni, az alsóház pedig a vett jelentést rögtön tárgyalni és három nap alatt bevégezni tartozik; miután a határozat hozzászólásra a felsőházhoz azonnal átküldetik, mely hasonló rendet tart a tárgyalásban.

Miután mind Ausztria mind Magyarország törvényhozásai egyenlő határozatban állapodtak meg: semmi nehézség sem forogván fenn, a német szöveg a császár, a magyar szöveg a király által szentesítettven kihirdettetik. Szükségtelen megjegyezni, hogy

módosítás vagy bármí változtatás esetén a külügyminiszterek egymással összeköttetését a távírat fentartja.

4. Ha valamelyik állam országgyűléseinek alsó és felső háza közt nézetkülönbség támad, azon tárgyban tekintettel a főnebbi időtartamra egy üzenet váltható; miután a netán ki nem egyenlített különbségben halasztás nélkül a két ház közt megindítandó titkos szavazású többség dönt. Ha pedig a két állam törvényhozása határozott különbözőleg: akkor is mindig titkos szavazásra kerül a sor, a mi így történik.

5. Urna használtatik belől választékkal igen- és nemre. Egyedül a jelenlevők szavaznak; csupán ő Felsőge szavazhat mindkét államban valamely a végre felhatalmazottja által. A szavazást a házelnök, egy jegyző és két országgyűlési választott tag vezeti, kik a becsület szentsége és az országgyűlésből kirekeszthető rendszabály alatt kötelezettenek a szavazás titkát sem nyilvános sem magán uton el nem árulni. Az igen- és nemre történt szavazatok mennyiségét aztán lepecsételt levélben közlik egymással a két állam szavazatszedői és a többség határozatát mint törvényhozási megállapodást első alkalommal az elnök kihirdeti az országgyűlésen mindkét államban anélkül, hogy meg-

mondaná: hol és hányan szavaztak igen-
nel vagy nemmel.

6. Az így hozott törvényt azután ő
Felsége formaszerűleg szentesíti.

E pontozatok bővebb magyarázatába
nem ereszkedünk: de a jószándéku ellenve-
tésekkel, ha azokra netán alkalmat szolgál-
tattunk, szívesen találkoznánk, feleletre is
érdemeseknek tartanánk. Most csak annyit
emeltünk ki, hogy valamint az utóbbi, úgy
egyéb javaslatainkban is szemeink előtt min-
dig az lebegett, hogy egyrészt hazánk álla-
misága és függetlensége mennél lehetbben
megőriztessék; másrészt, hogy a kölcsönös
érdekü ügyek elintézésére megnyugtatható
módot ajánlva a birodalom felvirágzása a
két állam közti surlódások megelőzése által
előmozdítottassék. Erősen meg vagyunk győ-
ződve, hogy tervezetünket senkisémm találja
olyannak, hogy mellette ő Felsége nem ma-
gyar országait és tartományait nyugodtan
nem birhatná; sőt azt tartjuk, hogy sokkal
jobban biztosítja, mint a delegatió, mely örö-
kös elégedetlenség forrása lesz.

Ha a két állam közti nézetkülönbség
valamely kölcsönös érdekü dologban máskép
elgazitható nem volna, mint az 5. pont al-
kalmazásával: elismerjük, hogy a teljes
önállóság működése még tervezetünk mellett

is a fenforgandó tárgyra nézve pillanatra a birodalom mindkét államterületén szünetelni látszik; de ne felejtjük el, hogy az ily eset csak elháríthatlan végszükségben áll elő és ha a törvényhozók kölcsönösen csak felényi igyekezetet tanusítanak is az egyetértés- és összetartásban, mint a mennyit a delegátusok fordítottak eddigelé a delegatiói intézmény hasznavehetőségének mutatványozására, az oly végszükségü titkos szavazásra sem kerül egy könnyen a sor.

Nem jól vélekednék, ha valaki azt hinné felőlünk, hogy mi e fejtegetéseinkkel a közjogi kérdés azonnali újra tárgyaltatását akarunk az országgyűlés első teendőjeül; mi most már, hogy egyebet ne említsünk, a községek és megyék rendezését még annál is sürgetősbnek tartjuk. Viszont tán mi sem vélekednénk jól, ha azt hinnők az ellenzék-ről, hogy csak azon tárgyakból is, a miket mi megérintettünk, vagy mindent akar egyszerre vagy semmit. Minden a politikai körülményektől függ, és meglehet, hogy az ellenzék kevesebb is megkezdené a kormányzást. De ha a fenálló közjogi alap megváltoztatására csakugyan meg fognak tétetni a lépések, szeretnők tudni, miért járna vagy volna összekötve az ily lépés erőszakoskodással? Minden törvény azon módon,

melyen hozatott, meg is változtatható. Ha a mostani miniszterium delegatió nélkül élni nem tud, igen természetes, hogy kimulván amaz intézvény, kabineterisis áll be. De mi veszedelem van abban az országra nézve? A jelenlegi egyénekhez van-e kötve épen az ország boldogsága? Vagy tán alaptörvények módosítása zavargás nélkül meg sem történhetik? Hát nem mutat-e ellenkezőre a delegatió és közös ministerium behozatala.

Kétszer rágják meg tehát a szót előbb, a kik azt hiesztelik, hogy az ellenzék, mikor a mostani közjogi alapot feszegeti és még inkább, mikor azt megváltoztatni akarja forradalmat készít elő? Ám ne felejtsek, hogy egy láthatlan irói kéz az ő szavokat is feljegyzi és ha majd csakugyan maguk is észreveszik, hogy bizony ama delegatió és közös miniszterium az ország önállósága — és államiságának mégis csak ártalmára szolgál és helyébe valami jobbat tanácsolni vagy keresztülvinni szeretnének, nekik is a jegyzőkönyvből valami ily forma ne olvastassék a fejökre: hohó! ne büntesd azt a tiltott fát, mert magad mondtad, hogy a ki ennek gyümölciséhez nyul, halállal hal meg, mert lázadó, forradalmár!

Rosz jel az volna, ha valaki a XII. törvényczikkre azt fogná, hogy nem törvény;

de az törvény és mindaddig kötelez, míg törvényesen meg nem változtatik. Tévedne tehát és nagy honpolgári bünt lappangatna szíve alatt, a ki csak azt gondolná is, hogy a rendesen hozott és a törvényhozás minden kellékével ellátott törvényt más módon, melyen hozatott, vélné vagy kívánná módosítandónak.

Legyen inkább minden hazafi lelkéből meggyőződve, hogy Magyarország geográfiai fekvésében sem önmagában sem más állam mellett biztosabban meg nem állhat, mint Ausztria mellett. Viseltessék kiki hazafias hűséggel a koronás király iránt és ha kormány vagy törvényhozásra van hivatva, körében oda működjék, hogy a legjobb akarrattal lehetőleg gyorsan mindig eltávolittassék, a mi csak a jó viszonyt Magyarország és Ausztria közt megzavarhatná. Így a legjobb szolgálatot teszi hazájának; mert hazánknek békés fejlődésre van szüksége és sem erre sem az ország biztonságára nagyobb csapást nem lehetne mérni, mint napjainkban akár benn felemelhető, akár kívülről jöhető fegyveres kézben bizni.

De minden a törvény által megengedett tevékenységgel odahatni, hogy az ország az ő államiságát, függetlenségét és önállását, valamint a nemzetgyűlés is teljes jogkörét

visszaszerezze : egyik legszentebb polgári erényök mindazoknak, kik a felől vannak meggyőződve, hogy hazájok szabadságán veszélyes műtét hajtattott végre. Erre pedig nem kell egyéb, mint hogy mind Ausztria mind Magyarország törvényhozásában a többség ezt belássa. Így mindjárt meg lesz az alap, melyen kívánt változás kiépülhet; mert parlamentáris világot élünk, melyben az alkotmányos fejedelem kész a többség ohajtását teljesíteni, különben absolutismus uralkodnék. Ráfogni a fejedelemre, hogy oly követelésekkel szemben, mint a minőket az ellenzék hirdet, kényszerülve lenne a korona az alkotmányt ismét felfüggeszteni vagy megsemmisíteni, oly gyanusítás, mely mellett az tűnik ki, hogy az ellenzék sokkal több bizalommal viseltetik a felség iránt, hogysem a kormánypárt. Már miért is függesztetnék fel az alkotmány? Ha mégis pusztán a personalis unio decretálása szorgalmaztatnék vagy a kölcsönös érdekű ügyek el nem ismertetnének!... De a delegatió és közös miniszterium megszüntetése bizonyára sem a *pragmatica sanctio* érvényét, sem a monarchia vagy trón biztonságát fel nem forgatja. Mert hisz az mind csak alak, forma, mely azonban méhében a haza függetlenségére nézve lényeges veszélyesirákat rejt. Meggyő-

zódésünk szerint inkább a delegáció és közös miniszterium fenmaradása veszélyes mind a trónra mind a birodalom mindkét államára nézve, mert elégedetlenséget okoz. És ennek elhárítása adott ösztönt e sorok irására is.

